

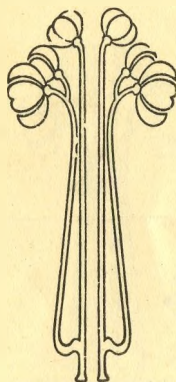
226704

IDEIA NAȚIONALĂ

DE

VICTOR G. CADERE

profesor universitar

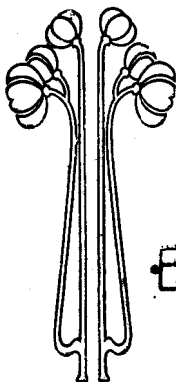
Prețul 25 Lei.

IDEIA NAȚIONALĂ

DE

VICTOR G. CADERE

profesor universitar

BIBL. UNIV. CLUJ

0928.93. II. 1923

EXEMPLAR LEGAL

1927

TIPOGRAFIA ȘI LIBRĂRIA ROMĂNEASCĂ SOCIETATE ANONIMĂ
GRADEA

*În amintirea acelor care și-au
dat viața pentru mărirea Patriei.*

IDEIA NAȚIONALĂ^{*)}

„In general nu persoanele mă preocupă pe mine, ci mă preocupă *direcțiile*. Numai direcțiile sunt importante. Numai ele dau naștere la curenți colective, curenți bune sau rele, curenți cari trebuiesc răspândite prin jgheaburi sau înfrânate prin stăvilare“. — B. Petriceicu Hașdeu.

Doamnelor și Domnilor,

Suntem după zece ani din Mai 1917 — din anul cel mai critic al existenței noastre naționale. Imaginând după *ce ar fi putut să se întâmple de atunci*, dacă inamicii noștri eșiau biruitori, ne putem întreba și scruta conștiințele pentru a vedea ce am făcut — sau n'am făcut ca învingători, — pentru ca să devenim ceea ce ar trebui să fim astăzi și nu suntem. Nu mă îndoiesc că „*Ideia națională*“, care este baza de plecare a noii situații a României și călăuza noastră în viitor, este prezentă în cugetul fiecăruia, încât reamintirea ei ar putea apărea ca lipsită de interes.

*) Conferință ținută la Cercul Militaro-Civil din Oradea în ziua de 25 Mai 1927.

Totuși, dacă aprofundăm lucrurile, dacă căutăm sensul permanent al acestor două cuvinte, o îndoială ne cuprinde, asămănătoare aceleia exprimată plastic de un talentat artist anonim într'o frumoasă estampă din vremea revoluției franceze : doi cetățeni — republicani de vază — stau și se întreabă ce este „libertatea“ de curând câștigată cu jertfe mari și sângeroase ; din gesturile lor se observă că sunt adânc convinși de forța magicului cuvânt, fără a-i putea da vre-o explicație „libertatea... este libertatea“ explică nota care însoțește expresivul tablou.

Așa s'ar putea întâmpla și cu „Ideia națională“... și nici eu nu voi căuta o definiție, mai întâi pentru bunul motiv că ideea se exprimă nu se definește, apoi, pentrucă ocupându-ne de aspectul dinamic al acestei probleme arzătoare, vom cerceta mai ales resorturile ei imateriale și permanente, pe cari de altfel se construiește însăși viitorul național român, a cărui expresie este statul și individul sau : „*România Mare*“, termen curent, dar cu totul nepotrivit pentru a înfățișa starea de lucruri de după războiu.

În realitate România nu este nici mare nici mică ; ea este un stat care își trăește viața istorică fără atribute bombastice și inutile ; astăzi ea se află într'o perioadă încă fumurie de consolidare ; ea trebuie — pentru a-și justifica dreptul la existență — să creeze o civilizație proprie, prin care să se apropie de țările „mari“ fără a pierde prin aceasta caracterul ei specific-românesc : România are probleme noi și grele de

deslegat; ea trebuie deci să fie capabilă de reacțiuni proprii, pe cari să se întemeieze statul național înăuntru și în afară și de așezări, cari prin identificarea lor cu necesitățile permanente de existență ale unui stat, pot singure să-i garanteze viitorul.

Cetățeanul României — interpretul de fiecare zi al noii vieți — este și el un produs în formație, care mâine nu va sămăna nici cu „regățeanul“ vioiu și cam ușuratec, nici cu ardelenul încet și cam romantic, nici cu bucovineanul cel cu lustru vienez, nici cu misticul basarabean, mereu în căutarea unui „bine“ care va veni cândva de undeva...

Insă din toate aceste calități și defecte va rezulta acel tip nou al cetățeanului român, pe care îl doresc vioiu, bine cumpănit, citadin de elită, cu înclinații artistice, muncitor, etc.; ori în această privință, orice s'ar spune, oricâte glume și chiar răutăți s'ar arunca dintr'o parte și alta, avem pe ce clădi speranța că România și Românul pot împreună nu numai legitima existența lor dar și să se impună ca factor civilizator latino-român aici în Orient.

Doamnelor și Domnilor,

Stat și individ sunt stâlpii pe cari se rezămă ideia națională. Individul nu se poate separa de statul politic, dar și statul politic nu are nici o rațiune de a exista, dacă nu asigură prosperitatea individului; individului i se cere

mai mult decât conștiința apartinței la o națiune, i se cere și o formație de caracter, care să-l transforme în cetățean cu datorii și drepturi, pe cari să le execute și să le pretindă cu fermitate.

Aceasta este elementar și totuși experiența ne arată că realitatea la noi este alta; faptele ne sunt prea bine cunoscute pentru a mai insista; trebuie căutat dar secretul acelei arte politice, care să comande armonic evoluția individuală și dezvoltarea statului, îndrumându-le progresiv, într'o direcție ferită de aventuri, asigurând în același timp libertatea necesară individului ca și securitatea trebuitoare statului național.

Poetul Octavian Goga, într'un articol din „Țara noastră“ *) vedea trei faze în evoluția națională română de după războiu: una sentimentală, alta de lăncezeală, și o a treia de reculegere, după care se va deschide poarta „*ofensivei naționale*“.

De fapt, lăncezeala este urmarea firească a unei epoce sentimentale... este una și aceeași fază a unei perioade din care — în ceea ce privește evoluția națională — eu cred că n'am eșit încă, acea a *romantismului politic*... periculos pentru că aduce cu sine un cortegiu de aspirații vagi, exagerate, neordonate, cari cer satisfacere imediată, toate stând pe aceeași linie ca importanță, excluzând orice disciplină și ierarhie de valori, orice ordine și orice plan conceput și executat în toate detaliile. În timpul acesta însă, profitori abili uzează

*) Anul VII. no. 1. din 3 Ianuar 1926

și abuzează fără nici un scrupul de exercițiul forței reprezentative a colectivității naționale.

Dacă romanticii-politici nu văd imediat realizat obiectul visătoriilor — chiar foarte lăudabil naționale, se descurajează, se plâng, mai mult încă, regretă și bleastă o situație pentru a cărei îndreptare ei nu contribuie decât cu bocete. De aceea socot că nu există piedică mai mare în arta politică și în aplicarea ideii naționale de cât acest sentimentalism apolitic — sfătuitor periculos — chiar pentru mulți oameni de bine. Și încă este vorba aici de manifestații desinteresate, dar atunci când această agitație este sistematic întreținută și exploatată de oameni fără caracter? Nici un spectacol nu este mai dureros ca acela al sentimentalismului exploatat de paraziți și nici într'o împrejurare nu se poate profita mai cu succes de credințele necercetate de rațiune ca în politică.

Să ia dar aminte toți acei cari au mai rămas fideli acestor formule lirice, cari își au înțelesul lor la o anumită vrasă și numai într'o anumită fază a dezvoltării naționale, că timpul acestor manifestări este trecut, că astăzi se cere altceva, se cere virtutea unui *activism conștient*, servit de oameni de caracter, cari pun mai presus de toate *realizarea permanentă a ideii naționale* — nu prin poarta deschisă a unei „ofensive naționale“ fără obiective precise și fără principii diriguitoare, ci pe calea larg deschisă a luptei legale pentru atingerea unor scopuri naționale determinate de evoluția și aspirațiile neamului românesc.

Ne vom lipsi dar de sentimentalismul baudelaire-ian sau de lirismul sceptic al unui L. Ménard *) ca și de toți romanticulii politicei românești, pentru a ne limpezi și clarifica conștiințele și încălzi sufletele în naționalismul patriotic și plin de avânt al unui *Charles Maurras*, al unui *Simion Barnușiu*, care din amonul catedralei dela Blaj îndemna la luptă, pentru că Români adunați pe Câmpia Libertăței, aveau „să dea socoteală urmașilor despre acțiunea lor națională“, al unui *Neculai Iorga*, care într'un discurs ținut la Iași în 1909**) jalona — într'o viziune profetică, — calea pe care noi, generația foarte tânără de atunci, ne angajam câțiva ani mai târziu cu prețul vieței noastre.

Dar alături de romantismul politic la noi mai există încă un dușman al înfăptuirii unei politice bazată pe realizarea ideei naționale: *improvi-zația stărilor de fapt*, succedându-se fără nici un fir conductor, consecință a predominării interesului particular asupra intereselor generale.

Și în această privință — cred că nici o țară nu improvizează atât cât improvizăm noi...

*) L' idéal qu'avaient rêvé ma jeunesse,
Le ciel ou montait mes espérances perdues
Ce n'était pas l'art, l'amour, la richesse,
C' était la justice et je ne crois plus!

Louis Ménard.

**) „V'am spus: nu suntem un popor și nu suntem o țară; suntem o bucată de pământ cu marginile sângerate; suntem o țară fără hotar, o țară care nu cuprinde un neam întreg, o țară înconjurată de blesteme și de chemare către noi. Și câtă vreme suntem o astfel de țară — o țară sfârtecă și câtă vreme suntem, aici, un astfel de popor, popor sfărâmat în clase, care nu se pot înțelege și nu vor să se ajute, câtă vreme nu există o Țară Românească pentru un Neam Românesc, pentru întregul neam românesc dela un capăt al hotarelor la altul și de la cea mai mare înăl-

începând cu armata, școala, parlamentul, până chiar și biserica în toate instituțiile fundamentale, pretulindeni, improvizafia ține locul continuității, viciind zilnic organismele esențiale ale vieții naționale, căci improvizafie însemenază înlăturarea muncii ordonate și a efortului de lungă durată, aducând după sine lipsă de siguranță, desechilibru, slăbiciune.

Improvizafia este caracteristică pentru statele conduse de coterii interesate, cari nu vor să aibă răbdarea și înțelepciunea de a trage concluziile experiențelor trecute, sau de a duce pe acele începute la sfârșit, — pentru că nu au nici un interes la aceasta. — Această stare de în viața noastră politico-socială este o slăbiciune cu atât mai de neiertat, cu cât atunci când se ivește primejdia, un stat care lucrează pe improvizări, trebuie să facă jertfe mai de oameni, bani și materiale pentru a se apăra și încă fără a fi sigur de succes; ași putea cita multe exemple dure-roase, dar pentrucă le cunoaștem cu toții, tre-

ține până la adâncimea cea mai de jos și cea mai nenorocită, atâta vreme deosebitele generații nu sunt allea de cât: *ostași supt arme*...

Și astăzi ostași tineri vă chem la luptă: adunați-vă de oriunde sunteți relăcii, adunați-vă de unde ați păcătuit, adununați-vă în jurul acelor cari merg drumul drept după steag, având în frunte căpeteniile firești prin înțelepciune și curaj: adunați-vă, formați o oaste, atăcați pe dușmanul dinăuntru, pe dușmanul vostru din sufletul vostru cași pe dușmanul din afară; biruiți și întemeiați o Românie adevărată pentru un adevărat popor, pentru ca numele dvoastre ai acestora, care n'aveți un nume pentru că nu-ați făcut fapte, pentru ca numele acesta să fie sărbătorit de generație următoare cu acelaș avânt de recunostință, cu care noi astăzi — cât putem alege și simți — ne închinăm amintirei acelor oameni mari, cari din astfel de tineri au ajuns eroii unui neam — Din discursul D-lui N. Iorga ținut la Iași în ziua de 24 Ianuarie 1909.

cem — conchizând, că o asemenea politică și con-
vouiul de jertfe pe care le cere, aduc fatal cu ele
micșorarea valorilor naționale ; rezistența națiunii
scade și încet, încet se deschide drumul *inva-*
ziilor: a războiului extern sau a deslănțuirii
barbariei interne. . . .

Starea aceasta de nesiguranță, pe care nu
trebuie să ne-o ascundem, nu se poate perpetua,
fiindcă sancțiunile ei sunt fatale și atunci față
de cei ce vor veni după noi vom rămânea greu
răspunzători, chiar dacă suntem și din acei cari
poartă pe umeri anii de suferință și de glorie
ai răsboiului unității naționale.

În fața acestor constatări se cere un singur
lucru: *Virtute*; se cere un crez servit cu în-
treaga noastră forță morală și adus la îndepli-
nire cu orice jertfe; se cere adică — fiecăruia
dintre noi tensiunea tuturor forțelor sale în atât de
mare grad, încât fiecăruia să i se releveze acel
isvor permanent de inspirație, care să-i fie pentru
toată viața o comandă animatoare. Imprejurările
între cari se poate găsi cineva pot varia; însă viața
în sine trebuie să aibă un fir conductor, fără de
care individul ca și statul se vor ruina — și acest
punct de orientare nu poate fi decât: realizarea
permanentă a ideii naționale, care — după cum
spune *Spinoza* — nu poate fi atinsă decât prin
*indivizi liberi și de caracter și de cătră un
stat, care organizează în cel mai mare grad
securitatea.*

Doamnelor și Domnilor,

Virtutea statului este prosperitatea și siguranța, pe cari trebuie să le organizeze de-o potrivă atât în ordinea externă cât și în ordinea internă a vieții sale politice.

În ordinea externă, politica națională a unui stat cere identificarea sa cu misiunea istorică, pe care i-o precizează evenimentele epocale, înregistrate de cursul nevăzut al destinului, care prin anumite semne este și anunțatorul acestor schimbări totale.

Omenirea are ciclurile ei de evoluție, dintre cari cele mai scurte se măsoară cu centenarul... Așa de exemplu abia după o mie de ani coroana Sfântului Ștefan nu mai guvernează ținuturile românești transcarpatine; apoi nici în cincisute de ani alți asiatici — Turcii — n'au putut fi complect isgoniți din Europa... și a trebuit o sută de ani pentruca principiul legitimității — stabilit prin pacea din Viena din 1815, să cadă și el pentru a fi întocmit cu acel wilsonian al libertății națiunilor de a dispune de destinele lor...

Dar în această ultimă sută de ani, poporul românesc trebuia să-și afle înjgheburile sa firească și pentru a ajunge la rezultatele fericite de astăzi, era nevoie ca anumiți Români, grupuri de patrioți, să înțeleagă și să prindă semnele destinului, care se anunțau neamului românesc.

Imprejurările hotărâtoare scapă maselor populare, cari însă urmează instinctiv pe acei cari le conduc spre realizarea lor... Este per-

petua sete de „dreptate“ — glas de durere, care a străbătut de-a lungul veacurilor plaiurile românești . . . dar alături de aceste aspirații vagi, trebuiau să se găsească acei oameni hotărâți și energici, cari prin geniul lor politic și adesa prin jertfirea lor, înțelegând semnele vremii, să slujească triumfului ideiei naționale — și repet, acei oameni s’au aflat — spre fericirea neamului românesc.

Au fost revoluționarii Horia, Cloșca și Crișan din 1784 . . . a fost avântatul și înțeleptul oltean Tudor Vladimirescu din 1821, au fost Avram Iancu și Bărnuțiu din Ardeal, și acea generație — puțină la număr — din 1848 de boeri moldoveni uniți cu câțiva munteni, cari în frunte cu *Mihail Cogălniceanu* și *Principele Alexandru Ion I Cuza* au purces la cea dintâi unire a Principatelor-Unite, devenite România independentă a Regelui Carol din 1877 și România glorioasă a Regelui Ferdinand din 1917!

Se spune adesea că întregirea României este opera întâmplărei, a norocului, ca și cum n’ar fi existat jertfa a opt sute de mii vieți omenești, ca și cum fiecare metru de pământ dela Tisa la Nistru n’ar fi stropit de sânge și lacrimi!

Se cuvine dar să ne oprim un moment, pentru a da prinosul nostru de recunoștință jertferei adusă de poporul românesc de pretutindeni, ca și acelei generații de conducători ai acestui popor, care în frunte cu Regele Ferdinand I, au înțeles semnele misterioase ale destinului și au realizat politicește statul României.

Fapta acestor oameni, ai celor morți ca un Coriolan Brediceanu, Gheorghe Pop din Băsești, Take Ionescu, Neculai Filipescu, Flondor, Paul Gore, Hodoroșea ș. a. ca și ai celor vii ca un Ionel Brătianu, Iuliu Maniu, Alex. Vaida-Voevod, N. Iorga, Pantelimon Halipa și alți, se va eterniza în istoria neamului, meritul lor fiind foarte mare: al unora pentru că au pus forța și viața independentă a Regatului vechiu în cumpâna luptei pentru liberarea neamului, al altora, pentru că au condus astfel poporul — care le dăduse toată încrederea, încât în momentul istoric precis și fatal pentru că era unic — au rupt-o cu trecutul, înfruntând furia unor împărății temute, dar a căror misiune istorică luase sfârșit.

Ajunși aici mulți vor zice, ca după o cale lungă, că poporul românesc și-a ajuns idealul și se vor gândi la repaus; ori tocmai în aceste momente nu ne este îngăduită nici o șovăială, *fiindcă misiunea noastră istorică abia începe . . .*

Altă dată diplomația europeană căuta în toate împrejurările — și prin mijloace adesea artificiale — întărirea statului catolic și apostolic al Austro-Ungariei, care era bariera lumii latine, a civilizației occidentale, împotriva invaziilor barbare ale răsăritului. Ori, dacă statul austro-ungar a sucombat greșelilor sale și artificialei sale vieți politice, misiunea de barieră în contra barbariei comunisto-asiatice cade pe umerii statelor succesoare și în special revine României și Poloniei.

De altfel apărarea avansată a Occidentului s'a făcut în totdeauna aici: Ștefan cel Mare o

anunța foarte clar în scrisoarea către dogele Veneției; Regii Poloniei au vrut s'o realizeze și ei prin cucerirea Ucrainei și a Moldovei, dar atunci forțele nu erau în adevăratul lor echilibru și planul apărării răsăritene n'a rezistat invaziilor turcești. Astăzi, când un pericol mai mare amenință lumea civilizată, este o fericire că Polonia și România — constituie două state independente, puternice și aliatale! Și că printr'un joc firesc România a rămas factorul determinant al Micei Înțelegeri.

În această privință, încercatul ambasador al Franței, D-l *Jules Cambon* spunea următoarele într'o conferință ținută la școala de Șt. Politice din Paris: „Dunărea nu și-a schimbat cursul pentru că nu mai este în întregime austriacă. Acest fluviu este ca un fir ce leagă împreună un ansamblu de state.

„Aceste state au interese economice comune și interese politice cari se aseamănă; este nădejdea, că Mica Înțelegere, asigurând libertatea popoarelor sale va îndeplini rolul, pe care monarhia habsburgică l'a avut în decursul secolelor.

„Trebue să sperăm, — în ceasul în care o anumită barbarie, pe care o credeam dispărută pentru totdeauna din Europa, pare să o amenințe din nou, că Mica Înțelegere (alături de care stă și Polonia) va fi suficient de tare pentru ca să-i opui o barieră de netrecut.“

De aceea, orice cântece de sirenă ne-or veni din altă parte; oricâte avantagii de ordine materială ni-s'or prezenta, noi nu ne vom putea abate în ordinea externă a dezvoltării noastre

istorice din această cale, în afară de care ne pândește aventura și ruina.

Doamnelor și Domnilor,

Fazele prin care a trecut dezvoltarea națională a statului român în politica sa externă sunt de sigur o dovadă de cuminenție; numai că în această fericită evoluție se ignorează tot mai mult un factor, care a fost decisiv în etapele construirii României: este sprijinul venit din afară.

Cari ar fi fost consecințele revoluției lui Tudor Vladimirescu fără pacea dela Adrianopol? Ce am fi făcut la 48 și 59 fără pacea din Paris și sprijinul efectiv al Franței? Ce-am fi devenit la 78 fără conflictul ruso-turc și amestecul Angliei în conferința dela Berlin și ce-am fi devenit în 1918 fără concursul marilor noștri aliați? Nu poate fi chestiune de orgoliu național, în recunoașterea rolului politic jucat de alte state în consolidarea noastră națională și a căror contribuție a fost cu atât mai directă și importantă pentru noi, cu cât am fost mai la începutul renașterii noastre naționale.

Observatorul politic, examinând raporturile României cu aceste evenimente externe, conchide pe baza faptelor, că cu cât ne-am apropiat mai mult de evenimentele recente, cu atât s'a cerut României eforturi mai mari, organizate *din interiorul ei pe baza forțelor sale proprii*.

Nu s'a cerut grupărei generoase de tineri dela 48, pe cari îi bătea și alunga Mihai Vodă Sturza,

nici tunuri, nici administrație, nici școală, ci numai credința nestrămutată în dreptatea cauzei lor naționale . . . dar s'au cerut Regelui Carol I la Plevna divizii organizate, o țară cu drumuri de fier, un popor pus într'o ordine și o stabilitate oarecare, pe care deja Cuza și Cogălniceanu le croise . . . și s'a pretins Regelui Ferdinand I o armată, un Regat, care să-și pună în joc existența, iar Românilor din celelalte ținuturi li s'a cerut jertfa și credința față de acest Vechiu — și astăzi așa de hulit — Regat!

Prin urmare securitatea în dezvoltarea externă a statului român nu se putea efectua fără concursul tot mai amplu al organizației sale interne.

Ași putea afirma că, după terminarea marelui războiu, la un moment dat România a avut o excelentă situație externă, pentru că eram considerați ca frunțași ai politicii și ai echilibrului în Europa Centrală: pentru că se puneau speranțe mari în forța noastră militară și economică, rezultând din omogenitatea poporului din toate provinciile românești precum și din varietatea și mulțimea bogățiilor naturale ale acestei țări.

Dar această situație a fost pierdută; pe de o parte din nesocotirea vieții internaționale, în care eram chemați a participa pe un alt picior de cât acel ante-belic, iar pe de alta din cauza iluziilor, ce-și făceau unii oameni politici asupra ordinii interne, care nici pe de parte nu mai secunda poziția noastră externă.

Poate este un bine că am pierdut brutal

acea situație, care până la un oare care punct nu era un eveniment în mersul firesc al lucrurilor, căci astfel ni s'a arătat trista realitate, consecința a faptului că nu ne-am pus temeinic pe lucru, cu convingerea omului așezat, care având înaintea sa o cale lungă, pornește la drum cuminte și încrezător, din etapă în etapă, sigur că la capătul eforturilor sale continui va găsi încununarea muncii sale metodice și cinstite.

Cu toată lecția aspră dată, comparând starea de lucruri de după războiu, care ne este tuturor prea bine cunoscută — cu acea virtute a statelor pe care o anunța Spinoza, nu este greu să constatăm că am progresat prea puțin în direcția valorificării noastre interne, a asigurării prosperității cetățenești și a instituirii unui regim de completă siguranță juridică și economică, fără de care nu putem face un pas înainte.

Dăinuind în această starea de lucruri, individul politic — care este expresia primă a ideii naționale, în loc să aibă, un rol pozitiv devine un factor de desagregare socială, un nemulțumit perpetuu, un veșnic candidat bugetiv, inclinat de-o potrivă spre dictatură — ori cât de obscură — ca și spre cele mai subversive idei de răsturnare a societății actuale; continuând astfel, înlesnim și încurajăm acțiunea desagregantă din interiorul țării, condusă sistematic de acei cari nu au și nu doresc să aibă nimic comun cu neamul românesc; slăbind în interior, ațâțăm poftele și ajutăm realizarea scopurilor dușmanilor din afară — iată unde ne poate conduce practica

unei false vieții publice, care la noi este întreținută de *politicianismul de după războiu*.

Să spunem dar fără înconjur că în ordinea internă a statului român noi nu am avut nici o *politică*, ci numai practica detestabilă a *politicianismului*; primejdia este foarte mare și a fost exprimată deja de spirite de elită ca un *Fustel de Coulanges*.*)

Dacă practica unei adevărate democrații cere egalitate de tratament în viața juridică și egalitate de șanse în viața economică, ea presupune în acelaș timp criterii de selecționare și o ierarhizare a valorilor impuse de *Dreptul național* -- superior tuturor — pentru că trăgând învățăminte din trecut, se ocupă de ora de mâine, având mereu de călăuză Statul Național, căruia individul

*) *Fustel de Coulanges* -- marele cugetător politic și istoricul neîntrecut al anticității se exprima astfel despre practica vieții politice așa cum ea există astăzi: „Dacă ne reprezentăm un popor întreg ocupându-se de politică, dela cel mai luminat până la cel mai ignorant, dela cel mai interesat a menține starea actuală de lucruri până la cel mai dornic de-a-o răsturna, popor maniac de discuția afacerilor publice și cu elanuri ahitate de putere;

— Dacă se observă efectele pe cari le produce această boală asupra existenței miilor de oameni;

— (Dacă s'ar ține socoteală) de diviziunea fără leac a societății, de neîncrederea, indisciplina, enervarea și slăbiciunea poporului, precum și de inevitabilele consecințe cari sunt: pierderea luptelor naționale, dispariția adevăratului patriotism și a adevăratului curaj chiar;

— (Dacă s'ar avea în vedere) greșelile pe cari trebuie să le comită rând pe rând partidele, cari vin la putere mereu în același neschimbate condițiuni, precum și de prețul cu care trebuiesc plătite desastrelor astfel cauzate;

— Dacă se are cont de toate acestea, nu ne putem opri de a spune că acest soi de boală (politicianismul) este cea mai periculoasă epidemie ce se abate asupra unui popor, și că nu există alta, care să atingă mai crud viața privată ca și cea publică, existența materială ca și cea morală, conștiința ca și inteligența, într'un cuvânt nu există nici un despotism pe lume, care să poată face atâta de mult rău — din *Paul Guiraud: Fustel de Coulanges*, p. 244 en note.

îi este subordonat; acest drept superior spune neted și adevărat individului drepturile și îndatoririle sale; el așează pe fiecare la locul ce i se cuvine și exclude pe trântori, aventurieri și necinstiți: într'un cuvânt el ne învață că *politica este arta de a servi desinteresat interesul general*, iar nu mijlocul de a folosi unora sau altora pentru interese meschine.

Am impresia că, ajuns la această constatare — care pare iărăși foarte cunoscută — sunt abia la începutul conferinței mele — și de fapt sunt la începutul sfârșitului, pentru că nu am intenția a atacă probleme, ci numai de a căuta puncte de reazăm în deslușirea directivelor complexe ce ne preocupă.

Doamnelor și Domnilor,

Adeseori m'am întrebat, de ce atâtea stări de lucruri dăunătoare nu aduc cu ele reacțiunea, anunțând vre-o schimbare în societatea românească fără de care rămâne simplă iluzie credința că un grup de intelectuali, — ca acei adunați astăzi aici — condamnând relele metode într'o confortabilă sală de conferințe vor schimba mult din mersul lucrurilor.

Socot, că schimbarea trebuie pornită din altă parte; și întrucât suntem convinși că în formarea unei națiuni — educația mintală, școala, poate da tinerilor generații acea formație superioară, care să le înlesnească reculegerea și să le exal-

teuze credința în redresarea neamului, se cuvine, să facem din *școală* prima condiție, baza inițială a construirii Satului Național.

Fichte dela înălțimea catedrei a redeșteptat conștiința națională germană, în timp ce pe stradele Berlinului străjuiau sentinelele mării armate napoleoniene!... Avântul din 1905 al japonezilor fusese îndelung pregătit de învățătorul de sat... Și la Iași, în 1908 un elev imberb al liceului militar, astăzi colonel de Stat Major, urmând credinței ce-i turnase în suflet dascălii săi proclama cu emfază... că „de pe vârful baionetelor noastre va ieși România de mâine“.

Școala are datoria să formeze patrioți! Ce folos că sunt indivizi talentați dar lipsiți de inteligență, și sunt indivizi inteligenți lipsiți de caracter! Numai când fiecare individ talentat sau inteligent va fi un om de caracter, vom atinge postolatul spinozian, și vom putea construi în vederea realizării ideii naționale.

Alături de școală trebuie să stea însă *familia* și *biserica creștină*, cari trebuie să alimenteze și să vegheze fără încetare la formarea caracterului și la întărirea patriotismului, pentru a complecta educația mintală a școalei cu *elanul* pe care îl cer marile acțiuni, la cari pot³fi chemate oricare generație — elan, care în momente de grea încercare trebuie să meargă până la *paroxism* iar dacă vine *reculegerea*, familia și biserica să fie gata a întări sufletele încercate sau cuprinse de îndoiață.

A doua condiție a realizării Statului Național

— și care derivă de altfel din cea dintâi — este *disciplina colectivă* a eforturilor; să încetăm de a crede în atot puternicia singurei noastre judecăți lipsită adesea de logică și de criterii critice; să lăsăm la o parte individualismul excesiv, care sfarmă fără folos cele mai frumoase energii — să ne adunăm cu toți sub semnul vremii, și într'o *solidaritate omenească*, al cărui splendid exemplu l'a dat ultimul războiu, să ne deprindem a disciplina eforturile noastre în sensul atingerii unor scopuri comune, folositoare tuturor; *gruparea* — *sindicarea națională* — trebuie urmărită pe terenul economic ca și pe acel politic; n'avem decât să urmărim progresele realizate de Italia sub regimul fascist, pentru a ne da seama, ce efect salutar poate avea disciplina colectivă asupra progresului unei țări. — Prin această sindicalizare națională a oamenilor de caracter, am realiza o siguranță internă nebănuită încă, fiindcă treburile publice ar fi conduse de oameni pătrunși de ideia binelui colectiv, prin realizarea căruia se poate ajunge la întărirea Statului Național.

Iar axul central al Statului Național — și condiția, care întrunește pe toate celelalte atât în ordinea externă ca și în cea internă — este *Regele*, despre care Charles Maurras spune că „*este personagiul pe care postul său însăși îl obligă să se intereseze la maximum de securitatea publică, de binele public și Principele moștenitor de Tron a cărui misiune este de a invita elita generației sale să colaboreze cu el pentru progresul țării în ordine și cu asen-*

timentul practic al quasi-unanimității țării.
(Enquête p. CXXVI).

Regele rămâne simbolul vieții noastre naționale și cel mai *bun îndreptător al ei*, nefiind în funcțiune de nimic altceva, decât de misiunea Sa, care se confundă cu existența statului și care misiune se continuă în perspectiva fără de hotar a dinastiei sale, legând în mod fericit prezentul de trecut și asigură viitorul prin o regulă de continuitate, consacrată de experiența seculară a caselor domnitoare și dela care nici o abatere nu este îngăduită, fără riscuri grave.

Regele mai este simbolul tuturor familiilor muncitoare, el însuși fiind preocupat permanent de grija țării Sale; el este simbolul durerilor și al victoriilor naționale, el este reprezentantul unic al tuturor provinciilor românești unite sub sceptrul său, neputând admite nici o știrbire a acestei unități și nici o micșorare a teritoriului și a prestigiului național.

Poporul românesc a fost și rămâne — tradițional, — iubitor al Principilor săi și în aceasta privință cuminența populară n'a fost desmințită niciodată; este bine ca acest profund sentiment dinastic să continue, unind într'o proslăvire comună pe Voivozii trecutului cu Marele Rege Ferdinand I al Unirei tuturor Românilor.

Doamnelor și Domnilor,

Am căutat să desbat înaintea D-voastre complexitatea cuprinsă în două cuvinte: *Ideia națională*, și constatăm acum, la sfârșitul acestei conferințe că, dacă ideia națională este un principiu animator, rămâne totuși o problemă de conștiință individuală și colectivă, care scapă prin urmare celei din urmă analize.

Am încercat să lămuresc unele chestiuni, să deslușesc unele rosturi ale vieții noastre naționale... și ar mai rămânea acum să definesc rolul meu față de D-voastre, care ar putea fi de altfel al fiecăruia din cei prezenți față de alții; este rolul pe care unul dintre frați, î-l explica celuilalt cu ocazia muncii depusă de amândoi pentru înfrumusețarea și reconstruirea unei vechi case părințești. Fratele mai mare, *LeBailli — Chevalier de Malte*, zicea celuilalt: „rolul meu nu este de a *domina*, ci de a *contribui*“ *)

când prin urmare fiecare dintre noi vom fi pătrunși de simplitatea și adevărul cuprins în aceste vorbe, atunci vom fi făcut de bună seamă pasul decisiv, pentru realizarea *Ideii naționale*; atunci fiecare va duce cu sine cel puțin încrederea că prin educație și credință, printr'o disciplinare colectivă a eforturilor noastre și prin Monarchie, vom putea reconstitui pe malurile Dunărei falnica și străvechea cetate daco-latină.

*) M. Barrès : Du sang, du volupté et de la mort.